

GRAMÁTICA LATINA

IES EDUARDO PONDAL
DEPARTAMENTO DE CLÁSICAS

Alumn@:

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

O ALFABETO DO LATÍN CLÁSICO. FONÉTICA

Maiúsculas	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	V	X	Y	Z
Minúscula	a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	x	y	z

Pronunciacións e consideracións especiais

c: [k] *circum* (kirkum)

g: [g] *gelidum* (guélidum)

h: (muda) *habitat* (hábitat)

ll: as consoantes sepáranse quedando cada unha nunha sílaba *Gallaecia* (Gal-lae-ki-a)

q: sempre con u, que se pronuncia sempre, *quoque* (kuokue)

ph: [f], sempre en palabras de orixe grega, *physica* (física)

s: s seguido de consoante agrúpase coa sílaba seguinte (s líquido):

spes (monosílabo), *ne-sci-o*, *con-struc-ti-o*, *scae-na*

V, u: sempre se pronuncia [u]. Entre vogais, inicial de palabra seguida de vogal e outros contextos acabou consoantizándose e soando como [b]. Moitas edicións diferencian en minúscula u/v: *fluuius/fluuius*, *seruus/seruus*, *venire/uenire*. (Neste casos pode lerse como [b])

x: sempre [ks], *exercitum* (eksérkitum)

y, z: só aparecen en palabras de orixe grega, ao igual que a grafía dobre ph: *Zephyrus* (dséfirus, vento suave do Oeste)

Vogais

Hai cinco vogais breves: *ă, ě, ĭ, ŏ, ŭ* e cinco vogais longas: *ā, ē, ī, ō, ū*

Diptongos

- **au:** *pau-cum*, *mau-rum*

- **ae:** *cae-lum*, *sae-pe*

- **oe:** *foe-dum*, *moe-ni-a*

- **ui:** *qui-dem*, *Quin-tus*, *pin-guis* (tras q+ui, ou g+ui)

***eu:** (só nas palabras de orixe grega) **eu-an-ge-li-um*, **Eu-boe-a*, en cambio *au-re-us*

- En latín a secuencia vocal pechada + vocal aberta non forma ditongo, senón hiato:

Ex. *fa-mi-li-a*, *a-ni-ma-li-a*, *qu-an-tus*, *qu-a-lis*, *pu-el-la*

- *i e o u/v* en inicial de palabra e seguidos dunha vocal, ou en posición intervocálica, compórtanse como se fosen consoantes e forman sílaba propia:

Iu-no, *Iu-sti-ti-a*, *va-ca-ti-o*, *vo-lun-tas*, *iu-ve-nis*, *cu-ius*, *hu-ius*

Acentuación latina

En latín non existe acento gráfico. O acento vén marcado pola cantidade da penúltima sílaba:

- en latín non hai palabras agudas nin sobresdrúxulas.

- si a penúltima sílaba é longa a palabra é grave: *Romāna*, *in-cau-tus*, *in-vic-tus*

- si a penúltima sílaba é breve a palabra é esdrúxula: *e-xī-tus*, *ca-vē-a*, *fa-mi-lī-a*

As sílabas poden ser longas ou breves por natureza ou posición:

- Sílabas longas: as que teñen unha vocal longa ou ditongo: *clo-ā-ca*, *vīc-tor*, *au-rum*

- Sílabas breves: as que teñen unha vocal breve: *ma-xī-mus*, *fa-mi-lī-a*

Regras xerais para determinar a cantidade das vocais pola súa posición:

- os ditongos son sempre longo: *in-cau-tus*

- vocal seguida de dous ou máis consonantes é longa: *vic-tor*, *con-dū-xi* (x=ks)

- vocal seguida doutra vocal é breve: *fa-mi-lī-a*

PRINCIPAIS CARACTERÍSTICAS DA MORFOLOXÍA LATINA

Clases de palabras

Substantivo	nome: puella (nena)	MORFOLOXÍA NOMINAL Teñen xénero, número e caso Declínanse	VARIABLES
Adxectivo	modifica ao nome: bonus (bo/a)		
Pronome	Substitúe ao nome: is, ea, id (ese)		
Verbo	Núcleo da frase: sum (ser, estar)	MORFOLOXÍA VERBAL Teñen persoa, número, tempo, modo e voz. Conxúganse	
Adverbio	Modifica ao verbo, adx. ou adv.: ecce (velaí)	INDECLINABLES	INVARIABLES
Preposición	Ante substantivos ou verbos: in (a, en)		
Conxunción	Nexo: et, -que (e)		
Interxección	Exclamación: eu (ben!)		
Partícula	Interrogativa -ne: estne?		

MORFOLOXÍA NOMINAL

Xénero: Masculino, feminino e neutro

Número: singular e plural

Caso: serve para indicar a función sintáctica que desempeñan os substantivos, adxectivos e/ou pronomes. En latín hai seis casos:

Caso	Funcións básicas	Exemplo
Nominativo	suxeito, atributo e predicativo (do suxeito)	Iulius Romanus est
Vocativo	invocación (chamar a alguén)	Iulie!
Acusativo	C. directo, prep + ac.= c. circunstancial	Iulium video
Xenitivo	C. do nome, c. adxectivo ... ("de")	Marcus filius Iulii est
Dativo	C. Indirecto	Marcus gratias Iulio dat
Ablativo	C. Circunst., prep + ab. = c. circunstancial	Marcus cum Iulio venit

1ª DECLINACIÓN

puella, ae (f.) <i>nena</i>			nauta, -ae (m) <i>maríñeiro</i>		
	SG	PL		SG	PL
N	puella	puellae	N	nauta	nautae
V	puella	puellae	V	nauta	nautae
Ac	puellam	puellas	Ac	nautam	nautas
X	puellae	puellarum	X	nautae	nautarum
D	puellae	puellis	D	nautae	nautis
Ab	puellā	puellis	Ab	nautā	nautis

2ª DECLINACIÓN					
fluvius, -i (m.) <i> río</i>				imperium, -i (n.) <i> imperio, poder</i>	
	SG	PL		SG	PL
N	fluvius	fluvii	N	imperium	imperia
V	fluvie	fluvii	V		
Ac	fluvium	fluvios	Ac		
X	fluvii	fluviorum	X	imperii	imperatorum
D	fluvio	fluviis	D	imperio	imperiis
Ab	fluvio	fluviis	Ab	imperio	imperiis

2ª DECLINACIÓN					
ager, agri (m.) <i> campo</i>				vir, -i (m.) <i> home</i>	
	SG	PL		SG	PL
N	ager	agri	N	vir	viri
V	ager	agri	V	vir	viri
Ac	agrum	agros	Ac	virum	viros
X	agri	agrorum	X	viri	virorum
D	agro	agris	D	viro	viris
Ab	agro	agris	Ab	viro	viris

ADJECTIVOS 1ª clase: -us, -a, -um						
altus, -a, -um <i> alto/a</i>						
	SG			PL		
	M	F	N	M	F	N
N	altus	alta	altum	alti	altae	alta
V	alte	alta	altum	alti	altae	alta
Ac	altum	altam	altum	altos	altas	alta
X	alti	altae	alti	altorum	altarum	altorum
D	alto	altae	alto	altis	altis	altis
Ab	alto	altā	alto	altis	altis	altis

ADJECTIVOS 1ª clase: -er, -a, -um						
pulcher, -chra, -chrum <i> hermoso/a</i>						
	SG			PL		
	M	F	N	M	F	N
N	pulcher	pulchra	pulchrum	pulchri	pulchrae	pulchra
V	pulcher	pulchra	pulchrum	pulchri	pulchrae	pulchra
Ac	pulchrum	pulchram	pulchrum	pulchros	pulchras	pulchra
X	pulchri	pulchrae	pulchri	pulchrorum	pulchrarum	pulchrorum
D	pulchro	pulchrae	pulchro	pulchris	pulchris	pulchris
Ab	pulchro	pulchrā	pulchro	pulchris	pulchris	pulchris

3ª DECLINACIÓN: TEMAS EN CONSOANTE OU IMPARISÍLABOS*								
	miles, -itis (m) <i>soldado</i>			lex, legis (f) <i>lei</i>			mater, -tris (f) <i>nai</i>	
	SG	PL		SG	PL		SG	PL
N	miles	milites	N	lex	leges	N	mater	matres
V	miles	milites	PL	lex	leges	V	mater	matres
Ac	militem	milites	Ac	legem	leges	Ac	matrem	matres
X	militis	militum	X	legis	legum	X	matris	matrum
D	militi	militibus	D	legi	legibus	D	matri	matribus
Ab	milite	militibus	Ab	lege	legibus	Ab	matre	matribus

*Imparisílabos, porque no nom. teñen unha sílaba menos

3ª DECLINACIÓN: TEMAS EN CONSOANTE OU IMPARISÍLABOS								
	homo, -inis (m) <i>home</i>			nomen, -inis (n) <i>nome</i>			tempus, -oris (n) <i>tempo</i>	
	SG	PL		SG	PL		SG	PL
N	homo	homines	N	nomen	nomina	N	tempus	tempora
V	homo	homines	V			V		
Ac	hominem	homines	Ac			Ac		
X	hominis	hominum	X	nominis	nominum	X	temporis	temporum
D	homini	hominibus	D	nomini	nominibus	D	tempori	temporibus
Ab	homine	hominibus	Ab	nomine	nominibus	Ab	tempore	temporibus

3ª DECLINACIÓN: TEMAS EN VOGAL I OU PARISÍLABOS*								
	hostis, -is (m) <i>inimigo</i>			animal, -is (n) <i>animal</i>			mare, -is (n) <i>mar</i>	
	SG	PL		SG	PL		SG	PL
N	hostis	hostes	N	animal	animalia	N	mare	maria
V	hostis	hostes	V			V		
Ac	hostem	hostes	Ac			Ac		
X	hostis	hostium	X	animalis	animalium	X	maris	marium
D	hosti	hostibus	D	animali	animalibus	D	mari	maribus
Ab	hoste	hostibus	Ab	animali	animalibus	Ab	mari	maribus

*Parisílabos porque, salvo *animal*, o nom. ten as mesmas sílabas que o resto dos casos. Os substantivos neutros e adxectivos teñen Ab. sg en -i, X. pl. en -ium, N., V e Ac. pl neutros en -ia.

3ª DECLINACIÓN: TEMAS MIXTOS*			3ª DECLINACIÓN IRREGULARES*					
	urbs, urbis (f.) <i>cidade</i>			Iuppiter, Iovis (m.) <i>Xúpiter</i>			vis, vim... (f.) <i>forza</i>	
	SG	PL		SG	PL		SG	PL
N	urbs	urbes	N	Iuppiter		N	vis	vires
V	urbs	urbes	V	Iuppiter		V	vis	vires
Ac	urbem	urbes	Ac	Iovem		Ac	vim	vires
X	urbis	urbium	X	Iovis		X	(vis)	virium
D	urbi	urbibus	D	Iovi		D	(vi)	viribus
Ab	urbe	urbibus	Ab	Iove		Ab	vi	viribus

*Temas mixtos: son imparisílabos, como os temas en consonante, pero teñen as desinencias características do temas en vogal. Recoñécense porque antes da desinencia de xenitivo teñen sempre dúas consonantes: **urb-is**

* Tamén son irregulares *iter, itinēris* (n.) camiño, *bos, bovis* (m., f.) boi, vaca... Estas palabras fan o nom, voc (e ac. de sg se son neutros) coa raíz da primeira forma do enunciado e resto de casos coa raíz do xenitivo:

Ex: *iter, itinēris* (n.): N.-V.-Ac. sg *iter*, X.sg *itineris*, D. sg. *itineri*, Ab sg. *itinere*, N.-V.-Ac. *itinera*, X. pl. *itinerum*, D.-Ab. pl *itineribus*.

ADJECTIVOS 3ª DECLINACIÓN (2ª CLASE)									
	omnis, -e <i>todo/a</i> *					vetus, -eris <i>vello/a</i>			
	SG		PL			SG		PL	
	M-F	N	M-F	N		M-F	N	M-F	N
N	omnis	omne	omnes	omnia	N	vetus	vetus	veteres	vetera
V	omnis		omnes		V	vetus		veteres	
Ac	omnem		omnes		Ac	veterem		veteres	
X	omnis		omnium		X	veteris		veterum	
D	omni		omnibus		D	veteri		veteribus	
Ab	omni		omnibus		Ab	veteri		veteribus	

* *omnis, -e* é un adxectivo de dúas terminacións. Algúns adxectivos deste tipo presentan tres terminacións: *acer* (m.), *acris* (f.), *acre* (n.) ou *celer* (m.), *celeris* (f.), *celere* (n.)

* *vetus, -eris* é un adxectivo de unha soa terminación que se declina como os temas en consoante ou imparisílabos. Como el se declinan *dives, -itis* rico; *princeps, -ipis*, primeiro; *pauper, -eris* pobre...

ADJECTIVOS 3ª DECLINACIÓN (2ª CLASE)									
	felix, -icis <i>feliz</i>					prudens, -ntis <i>prudente</i> *			
	SG		PL			SG		PL	
	M-F	N	M-F	N		M-F	N	M-F	N
N	felix	felix	felices	felicia	N	prudens	prudens	prudentes	prudentia
V	felix		felices		V	prudens		prudentes	
Ac	felicem		felices		Ac	prudenter		prudentes	
X	felices		feliciam		X	prudens		prudentium	
D	felici		feliciibus		D	prudenti		prudentibus	
Ab	felici/felice		feliciibus		Ab	prudenti/prudente		prudentibus	

* Como *prudens, -ntis* declínanse os participios de presente activo dos verbos: *amans, -antis*; *moneo, -entis*; *ducens, -entis*; *audiens, -entis*....

4ª DECLINACIÓN					5ª DECLINACIÓN			
	manus, -us (f.) <i>man</i>			cornu, -us (n.) <i>cornu</i>			dies, ei (f.) <i>día</i>	
	SG	PL		SG	PL		SG	PL
N	manus	manus	N	cornu	cornua	N	dies	dies
V	manus	manus	V			V	dies	dies
Ac	manum	manus	Ac			Ac	diem	dies
X	manus	manuum	X	cornus	cornuum	X	diei	dierum
D	manui	manibus	D	cornui	cornibus	D	diei	diebus
Ab	manu	manibus	Ab	cornu	cornibus	Ab	die	diebus

* O substantivo *domus* (casa) pode declinar pola 4ª, *domus -us* (f.), ou pola 2ª, *domus -i* (f.), e conserva o caso locativo *domi*

* Na 5ª declinación só teñen plural *res, -ei* (f.) *cousa* e *dies, -ei* (f.) *día*. O resto teñen só singular: *facies, -ei* (f.) *cara*, *materies, -ei* (f.) *materia*...

NUMERAIS								
	M	F	N	M	F	N	M-F	N
N	unus	una	unum	duo	duae	duo	tres/tris	tria
V								
Ac	unum	unam		duos	duas		tres/tris	
X	unius			duorum	duarum	duorum	trium	trium
D	uni			duobus	duabus	duobus	tribus	
Ab	uno	una	uno					

PRONOMES

PRONOMES PERSOAIS							
	1ª sg	1ª pl		2ª sg	2ª pl		3ª sg/pl*
N	ego	nos	N	tu	vos	N	
V			V	tu	vos	V	
Ac	me	nos	Ac	te	vos	Ac	se
X	mei	nostrum/nostri	X	tui	vestrum/vestri	X	sui
D	mihi	nobis	D	tibi	vobis	D	sibi
Ab	me, mecum	nobis, nobiscum	Ab	te, tecum	vobis, vobiscum	Ab	se, secum

* En latín non existe propiamente un pron. de 3ª persoa, utilízanse como tal os demostrativos *is, ea, id* e *ille, illa, illud*. *Se* é en orixe un pron. reflexivo, de aí que non teña nom.

PRONOMES POSESIVOS

Fórmase coa raíz dos pronomes persoais, son regulares e declínanse como os adxectivos da 1ª clase:

meus, -a, um: meu/miña

tuus, -a, um: teu/túa

suus, -a, um: seu/súa

noster, -tra, -trum: noso/a

vester, -tra, -rum: voso/a

Os pronomes demostrativos, de identidade, relativos, interrogativos, indefinidos e o numeral *unus* teñen:

- x. sg. m., f., n.: *-ius*

- d. sg. m., f., n. : *-i*

PRONOMES DEMOSTRATIVOS														
	hic, haec, hoc <i>este/a</i>							iste, ista istud <i>ese/a</i>						
	SG			PL				SG			PL			
	M	F	N	M	F	N		M	F	N	M	F	N	
N	hic	haec	hoc	hi	hae	haec	N	iste	ista	istud	isti	istae	ista	
V								V						
Ac	hunc	hanc		hos	has			Ac	istum		istam			istos
X	huius			horum	harum	horum	X	istius			istorum	istarum	istorum	
D	huic			his			D	isti			istis			
Ab	hoc	hac	hoc				Ab	isto	ista	isto				

PRONOMES DEMOSTRATIVOS														
	is, ea, id <i>est/ela</i>						ille, illa, illud <i>aquell/a</i>							
	SG			PL				SG			PL			
	M	F	N	M	F	N		M	F	N	M	F	N	
N	is	ea	id	ei/ii	eae	ea	N	ille	illa	illud	illi	illae	illa	
V								V						
Ac	eum	eam		eos	eas			Ac	illum		illam	illos		illas
X	eius			eorum	earum	eorum	X	illius			illorum	illarum	illorum	
D	ei			eis/iis			D	illi			illis			
Ab	eo	ea	eo				Ab	illo	illa	illo				

PRONOMES DE IDENTIDADE													
	idem, eadem, idem <i>el/ela mesmo/a</i>							ipse, -a, -um <i>el/ela mesmo/a</i>					
	SG			PL				SG			PL		
	M	F	N	M	F	N		M	F	N	M	F	N
N	idem	eadem	idem	ei/ii/idem	eaedem	eadem	N	ipse	ipsa	ipsum	ipsi	ipsae	ipsa
V							V						
Ac	eundem	eandem		eosdem	easdem		Ac	ipsum	ipsam		ipsos	ipsas	
X	eiusdem			eorundem	earundem	eorundem	X	ipsius			ipsorum	ipsarum	ipsorum
D	eidem			eisdem/iisdem			D	ipsi			ipsis		
Ab	eodem	eadem	eodem				Ab	ipso	ipsa	ipso			

PRONOME RELATIVO							PRONOME INTERROGATIVO						
	qui, quae, quod <i>o/a que, quen</i>							quis/qui, quae, quid/quod <i>quen?</i>					
	SG			PL				SG			PL		
	M	F	N	M	F	N		M	F	N	M	F	N
N	qui	quae	quod	qui	quae	quae	N	quis/qui	quae	quid/ quod	qui	quae	quae
V							V						
Ac	quem	quam		quos	quas		Ac	quem	quam		quos	quas	
X	cuius			quorum	quarum	quorum	X	cuius			quorum	quarum	quorum
D	cui			quibus			D	cui			quibus		
Ab	quo	qua	quo				Ab	quo	qua	quo			

*Pódense formar relativos compostos engadindo partículas ao relativo: quicumque, quacumque, duodcumque

PRONOME INTERROGATIVO							PRONOME INDEFINIDO						
	uter, utra, utrum <i>cal dos dous?</i>							alius, alia, aliud <i>outro/a</i>					
	SG			PL				SG			PL		
	M	F	N	M	F	N		M	F	N	M	F	N
N	uter	utra	utrum	utri	utrae	utra	N	alius	alia	aliud	alii	aliae	alia
V							V						
Ac	utrum	utram		utros	utras		Ac	alium	aliam		alios	alias	
X	utrius			utrorum	utrarum	utrorum	X	alius			aliorum	aliarum	aliorum
D	utri			utris			D	alii			aliis		
Ab	utro	utra	utro				Ab	alio	alia	alio			

PRONOMES INDEFINIDOS											
	quis, quae/qua, quod <i>alguén</i>							nemo <i>ninguén</i>		nihil <i>nada</i>	
	SG			PL							
	M	F	N	M	F	N		SG		SG	
N	quis	quae/qua	quod	qui	quae	quae/qua	N	nemo	N	nihil	
V								V		V	
Ac	quem	quam		quos	quas			Ac	neminem	Ac	nihil
X	cuius			quorum	quarum	quorum	X	nullius/neminis	X	(nihili)	
D	cui			quibus			D	nemini	D	(nihilo)	
Ab	quo	qua	quo					Ab	nullo	Ab	(nihilo)

*Pódense formar indefinidos engadindo partículas invariables a *quis*: *quidam, quaedam, quiddam/quoddam* certo/a; *quisque, quaeque, quidque/quodque* cada un/a, *aliquis/aliqui, aliqua, aliquid/aliquod* alguén...

*Todos os indefinidos seguen a regra dos pronomes: x. sg. m.f. n. **-ius** /d. sg. m. f. n. **-i**, como *solus, -a, -um* só/a; *totus, -a, -um* todo/a; *unus, -a, -um* un/a; *alter, -a, -um* outro/a; *nullus, -a, -um* ningún....

GRAOS DO ADXECTIVO

- **Positivo:** Ex. *Petrus altus est*: Pedro é **alto**

- **Comparativo:** Pode ser de tres tipos:

- **De inferioridade:** **Minus** (+ adx. en grao positivo)...**quam** (+ 2º termo no mesmo caso que o primeiro). Ex:

Petrus minus altus est quam Marcus: Pedro é **menos alto que** Marco

- **De igualdade:** **Tam** (+ adx. en grao positivo)...**quam** (+ 2º termo no mesmo caso que o primeiro). Ex: *Petrus*

tam altus est quam Marcus: Pedro é **tan alto como** Marco

- **De Superioridade:**

1. **Magis/plus** (+ adx. en grao positivo)...**quam** (+ 2º termo no mesmo caso que o primeiro). Ex:

Petrus magis/plus altus est quam Marcus: Pedro é **máis alto que** Marco

2. Engadindo **-ior (m. e f), -ius (n.)** á raíz do adxectivo + **2º termo**:

a) con **quam** no mesmo caso que o primeiro

b) sen quam en ablativo

Ex: *Petrus altior est quam Marcus*: Pedro é máis alto que Marco

Ex: *Petrus altior est Marco*: Pedro é máis alto que Marco

DECLINACIÓN DO COMPARATIVO DE SUPERIORIDADE					
	SG			PL	
	M-F	N.		M.-F.	N.
N-V	altior	altius	N-V	altiores	altiora
Ac	altio rem		Ac	altio res	
X	altio ris		X	altio rum	
D	altio ri		D	altio ribus	
Ab	altio re		Ab	altio ribus	

- **Superlativo:** Fórmase engadindo á raíz do adxectivo o sufixo:

- **-issimus, -a, -um:** **alt-issimus, -a, -um** (declínase como os adxectivos en -us, -a, -um)

- Os adxectivos con **tema en r** engaden **-rimus, -a, -um**

Ex: pauper, -a, -um ⇒ **pauper-rimus, -a, -um**

celeber, -bris, -bre ⇒ **celeber-rimus, -a, -um**

- Os adxectivos con **tema en l** engaden **-limus, -a, -um**

Ex: facilis, -e ⇒ **facil-limus, -a, -um**

Tipos de superlativo:

- **Absoluto:** sen 2º termo. Ex: *Petrus altissimus est*: Pedro é **altísimo**

- **Relativo:** con 2º termo que pode ir:

- en xenitivo: Ex: *Petrus altissimus amicorum est*: Pedro é o **máis alto dos amigos**

- inter + ac.: Ex: *Petrus altissimus inter amicos est*: Pedro é o **máis alto dos amigos**

- ex + ab.: Ex: *Petrus altissimus ex amicis est*: Pedro é o **máis alto dos amigos**

COMPARATIVOS E SUPERLATIVOS IRREGULARES		
Positivo	Comparativo	Superlativo
bonus, -a, -um	melior, melius	optimus, -a, -um
malus, -a, -um	peior, peius	pessimus, -a, -um
magnus, -a, -um	maior, maius	maximus, -a, -um
parvus, -a, -um	minor, minus	minimus, -a, -um
multus, -a, -um	plus, pluris (m,f,n)	plurimus, -a, -um

MORFOLOXÍA VERBAL

En latín hai catro conxugacións, segundo a súa vogal temática ou de unión, e verbos irregulares e enúncianse:

1ª conxugación (-a-)	amo	amas	amare	amavi	amatum
2ª conxugación (-e-)	moneo	mones	monere	monui	monitum
3ª conxugación (-i, -i-, -e-)	duco	ducis	ducere	duxi	ductum
4ª conxugación (-i-)	audio	audis	audire	audivi	auditum
Irregulares	sum	es	esse	fui	
Formas do enunciado	1ª pers. sg. pres. ind. act.	2ª pers. sg. pres. ind. act.	infinitivo de pres. act.	1ª pers. sg. perfecto ind. act.	supino
TEMA	PRESENTE			PERFECTO	SUPINO

DESINENCIAS VERBAIS							
	Indicativo e Subxuntivo			Imperativo			
	Activa	Pasiva	Perfecto indicativo activo	Activa		Pasiva	
				Presente	Futuro	Presente	Futuro
1ª sg.	-o /-m*	-or	-i				
2ª sg.	-s	-ris/-re	-isti	-	-to	-re	-tor
3ª sg.	-t	-tur	-it		-to		-tor
1ª pl.	-mus	-mur	-imus				
2ª pl.	-tis	-mini	-istis	-te	-tote	-mini	
3ª pl.	-nt	-ntur	-erunt/ -ere		-nto		-ntor

* Desinencia 1ª sg. activa: **-o** en presente ind., fut. impf. de 1ª e 2ª conx. e futuro perf./ **-m** en resto de tempos

Tempos

- Co tema de presente fórmanse: presente, imperfecto e futuro imperfecto (Infecum ≅ acción non rematada)
- ⇕ ⇕ ⇕ **correspondencia de tempos**
- Co tema de perfecto fórmanse: perfecto, pluscuamperfecto e futuro perfecto (Perfectum ≅ acción rematada)
- Co tema de supino fórmanse os participios de futuro activo, os participios de perfecto pasivo e o supino.

Modos

- Indicativo, subxuntivo e imperativo

Formas nominais ou non persoais do verbo

- Infinitivo, participio, xerundio, xerundivo e supino (ver pax.21 a 23)

Voces

- Activa e pasiva

CARACTERÍSTICAS DOS TEMPOS VERBAIS, VOZ ACTIVA

Indicativo

Presente: tema presente + desinencias persoais

Imperfecto: tema presente + **-ba-** + desinencias persoais

Futuro imperfecto: tema presente + **-bo, -bi-, -bu-** 1ª e 2ª conx / **-a-, -e-** 3ª e 4ª conx. +desinencias persoais

Perfecto: tema perfecto + desinencias persoais especiais (-i, -isti...)

Pluscuamperf.: tema perfecto + **-era-** + desinencias persoais

Futuro perfecto: tema perfecto + **-ero, -eri-** + desinencias persoais

Subxuntivo

Presente: tema presente + **-e-** 1ª conx./ **-a-** 2ª, 2ª e 4ª conx.+ desinencias persoais

Imperfecto: tema presente + **-re-** + desinencias persoais

Perfecto: tema perfecto + **-eri-** + desinencias persoais

Pluscuamperfecto: tema perfecto + **-isse-** + desinencias persoais

Imperativo

Presente, Futuro: tema presente + desinencias persoais especiais de imperativo

VOZ PASIVA:

Tempos de presente (infecum): cambian desinencias persoais activas por pasivas

Tempos de perfecto (perfectum): tempo correspondente no tema de presente de SUM + participios pasivos.

VERBO sum, es, esse, fui (<i>ser, estar, haber, existir</i>)							
Tempos/Modos		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	sum (<i>son</i>) es est sumus estis sunt	sim (<i>sexa</i>) sis sit simus sitis sint	es (<i>sé</i>) este	esse (<i>ser</i>)		
	Imperfecto	eram (<i>era</i>) eras erat eramus eratis erant	essem (<i>fose</i>) esses esset essemus essetis essent				
	Futuro impf	ero (<i>serei</i>) eris erit erimus eritis erunt		esto (<i>sé</i>) esto estote sunto	<i>haber de ser</i> futurum, -am, -um esse		<i>que será/ vai ser</i> futurus, -a, -um
	Perfecto	fui (<i>fun</i>) fuisti fuit fuimus fuistis fuerunt/-ere	fuerim (<i>sexa</i>) fueris fuerit fuerimus fueritis fuerint		(<i>ser</i>) fuisse		
	Pluscuampf.	fueram (<i>fora</i>) fueras fuerat fueramus fueratis fuerant	fuissem (<i>fose</i>) fuissemus fuissetis fuissemus fuissetis fuissemus fuissetis fuissemus				
	Futuro perf.	fuero (<i>serei</i>) fueris fuerit fuerimus fueritis fuerint					

O verbo *sum* ten varios compostos que se conxugan como el, os máis frecuentes son

ab-sum, ab-es, ab-esse, a-fui: estar ausente

ad-sum, ad-es, ad-esse, af-fui: estar presente

pos-sum, pot-es, posse, potui: poder (Engadindo para tema de presente o sufixo *pos-* ante s./ *pot-* ante vogal. *Potu-* é tema de perfecto, regular)

pro-sum, prod-es, prod-esse, pro-fui: ser útil (Engadindo para tema de presente o sufixo *pro-* ante consoante/ *prod-* ante vogal. *Profu-* é tema de perfecto, regular)

prae-sum, prae-es, prae-esse, prae-fui: presidir, estar ao fronte de (*con dat.*)

.....

DATIVO POSESIVO

É unha forma de expresar a posesión mediante un dativo e o verbo *sum*:

Una soror Iulio est.

Nom Dat.pos. verbo *sum* (análise)

Suxeito verbo *ter* CD (tradución)

Xulio ten unha irmá

VERBO amo, -as, -are, -avi, -atum <i>amar</i> (1ª conjugación)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>amo</i> amo amas amat amamus amatis amant	<i>ame</i> amem ames amet amemus ametis ament	<i>ama</i> ama amate	<i>amar</i> amare	<i>amando</i> Ac. amandum X. amandi D. amando Ab. amando	<i>que ama, amante</i> amans, -antis
		<i>amaba</i> amabam amabas amabat amabamus amabatis amabant	<i>amase</i> amarem amares amaret amaremus amaretis amarent				
		<i>amarei</i> amabo amabis amabit amabimus amabitis amabunt		<i>ama</i> amato amato amatote amanto	<i>haber de amar</i> amaturum, -am, -um esse ou fuisse		<i>que vai amar</i> amaturus, -a, -um
		<i>amei</i> amavi amavisti amavit amavimus amavistis amaverunt/-ere	<i>ame</i> amaverim amaveris amaverit amaverimus amaveritis amaverint		<i>amar</i> amavisse		
		<i>amara</i> amaveram amaveras amaverat amaveramus amaveratis amaverant	<i>amase</i> amavissem amavisses amavisset amavissemus amavissetis amavisent				
		<i>amarei</i> amavero amaveris amaverit amaverimus amaveritis amaverint					
		VOZ PASIVA	Presente	<i>son amada</i> amor amaris/-re amatur amamur amamini amantur	<i>sexa amada</i> amer ameris/-re ametur amemur amemini amentur	<i>sé amada</i> amare amamini	<i>ser amada/o</i> amari
<i>era amada</i> amabar amabaris/-re amabatur amabamur amabamini amabantur	<i>fose amada</i> amarer amareris/-re amaretur amaremur amaremini amaentur						
<i>serei amada</i> amabor amabiris/-re amabitur amabimur amabimini amabuntur				<i>sé amada</i> amator amator amantor	<i>haber de ser amada</i> amandum, -am, um esse ou fuisse		<i>que vai ser amada</i> amandus, -a, um
<i>fun amada</i> amatus, -a, -um sum	<i>sexa amada</i> amatus, -a, -um sim				<i>ter sido amada</i> amatum, -am, -um esse ou fuisse		<i>amado/a</i> amatus, -a, -um
<i>fora amada</i> amatus, -a, -um eram	<i>fose amada</i> amatus, -a, -um essem						SUPINO
<i>serei amada</i> amatus, -a, -um ero							Ac. amatum D./Ab. amatu

VERBO moneo, -es, -ere, -ui, -itum aconsellar (2ª conxugación)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	aconsello moneo mones monet monemus monitis monent	aconselle moneam moneas moneat moneamus moneatis moneant	aconsella mone monete	aconsellar monere	aconsellando Ac. monendum X. monendi D. monendo Ab. monendo	que aconsella monens, -entis
	Imperfecto	aconsellaba monebam monebas monebat monebamus monebatis monebant	aconsellase monerem moneres moneret moneremus moneretis monerent				
	Futuro impf	aconsellarei monebo monebis monebit monebimus monebitis monebunt		aconsella moneto moneto monetote monento	haber de aconsellar moniturum, -am, - um esse ou fuisse		que vai aconsellar moniturus, -a, - um
	Perfecto	aconsellei monui monuisti monuit monuimus monuistis monuerunt/-ere	aconselle monuerim monueris monuerit monuerimus monueritis monuerint		aconsellar monuisse		
	Pluscuampf.	aconsellara monueram monueras monuerat monueramus monueratis monuerant	aconsellase monuissem monuisses monuisset monuissemus monuissetis monuissent				
	Futuro perf.	aconsellarei monuero monueris monuerit monuerimus monueritis monuerint					
VOZ PASIVA	Presente	son aconsellada moneor moneris/-re monetur monemur monemini monentur	sexa aconsellada monear monearis/-re moneatur moneamur moneamini moneantur	sé aconsellada monere monemini	ser aconsellada/o moneri		
	Imperfecto	era aconsellada monebar monebaris/-re monebatur monebamur monebamini monebantur	fose aconsellada monerer monereris/-re moneretur moneremur moneremini moneentur				
	Futuro impf	serei aconsellada monebor monebiris/-re monebitur monebimur monebimini monebuntur		sé aconsellada monetor monetor monentor	haber de ser aconsellada monendum, -am, um esse ou fuisse		que vai ser aconsellada monendus, -a, um
	Perf.	fun aconsellada monitus, -a, -um sum	sexa aconsellada monitus, -a, -um sim		ter sido aconsellada monitum, -am, -um esse ou fuisse		aconsellado/a monitus, -a, -um
	Plusc.	fora aconsellada monitus, -a, -um eram	fose aconsellada monitus, -a, -um essem				SUPINO
	Fut. P	serei aconsellada monitus,-a, -um ero					Ac. monitum D./Ab. monitu

VERBO duco, -is, -ere, duxi, ductum <i>guiar</i> (3ª conjugación)							
		Inducativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>guio</i> duco ducis ducit ducimus ducitis ducunt	<i>guie</i> ducam ducas ducat ducamus ducatis ducant	<i>guia</i> duce ducite	<i>guiar</i> ducere	<i>guiando</i> Ac. ducendum X. ducendi D. ducendo Ab. ducendo	<i>que guía</i> ducens, -entis
		<i>guiaba</i> ducebam ducebas ducebat ducebamus ducebatis ducebant	<i>guiase</i> ducerem duceres duceret duceremus duceretis ducerent				
	Futuro impf.	<i>guiarei</i> ducam duces ducet ducemus ducetis ducent		<i>guia</i> ducito ducito ducitote ducunto	<i>haber de guiar</i> ducturum, -am, -um esse ou fuisse		<i>que vai guiar</i> ducturus, -a, -um
		<i>guiei</i> duxi duxisti duxit duximus duxistis duxerunt/-ere	<i>guie</i> dixerim dixeris dixerit dixerimus dixeritis dixerint		<i>guiar</i> duxisse		
	Pluscuampf.	<i>guiara</i> dixeram dixeras dixerat dixeramus dixeratis dixerant	<i>guiase</i> duxissem duxisses duxisset duxissemus duxissetis duxissent				
		<i>guiarei</i> duxero dixeris dixerit dixerimus dixeritis dixerint					
	Futuro perf.						
VOZ PASIVA	Presente	<i>son guiada</i> ducor duceris/-re ducitur ducimur ducimini ducuntur	<i>sexa guiada</i> ducar ducaris/-re ducatur ducamur ducamini ducantur	<i>sé guiada</i> ducere ducimini	<i>ser guiada/o</i> duci		
		<i>era guiada</i> ducebar ducebaris/-re ducebatur ducebamur ducebamini ducebantur	<i>fose guiada</i> ducerer ducereris/-re duceretur duceremur duceremini ducerentur				
	Futuro impf.	<i>serei dita</i> ducar duceris/-re ducetur ducemur ducemini ducentur		<i>sé guiada</i> ducitor ducitor ducuntor	<i>haber de ser guiada</i> ducendum, -am, um esse ou fuisse		<i>que vai ser guiada</i> ducendus, -a, um
		<i>fun guiada</i> ductus, -a, -um sum	<i>sexa guiada</i> ductus, -a, -um sim		<i>ter sido guiada</i> ductum, -am, -um esse ou fuisse		<i>guiado/a</i> ductus, -a, -um
	Plusc.	<i>fora guiada</i> ductus, -a, -um eram	<i>fose guiada</i> ductus, -a, -um essem				SUPINO
		<i>serei guiada</i> ductus, -a, -um ero					Ac. ductum D./Ab. ductu

VERBO audio, -is, -ire, -ivi, -itum oír (4ª conjugación)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	oío audio audis audit audimus auditis audiunt	oía audiam audias audiat audiamus audiat audiant	oe audi audite	oír audire	oíndo Ac. audiendum X. audiendi D. audiendo Ab. audiendo	que oe, oínte audiens, -entis
		oía audiebam audiebas audiebat audiebamur audiebatis audiebant	oíse audirem audires audiret audiremus audiretis audirent				
		oirei audiam audies audiet audiemus audietis audient		oe audito audito auditote audiunto	haber de oír auditurum, -am, -um esse ou fuisse		que vai oír auditurus, -a, -um
		oín audivi audivisti audivit audivimus audivistis audiverunt/-ere	oía audiverim audiveris audiverit audiverimus audiveritis audiverint		oír audivisse		
		oíra audiveram audiveras audiverat audiveramus audiveratis audiverant	oíse audivissem audivisses audivisset audivissemus audivissetis audivissent				
		audirei audivero audiveris audiverit audiverimus audiveritis audiverint					
VOZ PASIVA	Presente	son oída audior audiris/-re auditor audimur audimini audiuntur	sexa oída audiar audiaris/-re audiat audiamur audiamini audiantur	sé oída audire audimini	ser oída/o audiri		
		era oída audiebar audiebaris/-re audiebatur audiebamur audiebamini audiebantur	fose oída audirer audireris/-re audiretur audiremur audiremini audientur				
		serei oída audiar audieris/-re audietur audiemur audiemini audientur		sé oía auditor auditor audiuntor	haber de ser oída audiendum, -am, um esse ou fuisse		que vai ser oída audiendus, -a, um
		fun oída auditus, -a, -um sum	sexa oída auditus, -a, -um sim		ter sido oída auditum, -am, -um esse ou fuisse		audido/a auditus, -a, -um
		fora oída auditus, -a, -um eram	fose oída auditus, -a, -um essem				SUPINO
		serei oída auditus, -a, -um ero					Ac. auditum D./Ab. auditu

VERBOS IRREGULARES

Os verbos irregulares latinos caracterízanse por.

- Non teñen vogal temática en todas ou algunha das súas formas
- As veces teñen un presente de subxuntivo con vogal –i–
- Son regulares no tema de perfecto.

A maioría dos verbos irregulares son defectivos, é dicir, fáltanlle algunhas formas e/ou tempos.

Verbos irregulares como *SUM* (páx. 10) ou *FERO* (páx. 17) teñen moitos compostos con preverbo ou preposición que seguen a mesma conxugación que o verbo base.

VERBO volo, vis, velle, volui <i>querer</i> (3ª conx., irregular)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>quero</i> volo vis vult volumus vultis volunt	<i>queira</i> velim velis velit velimus velitis velint		<i>querer</i> velle		<i>que quere</i> volens, -entis
	Imperfecto	<i>quería</i> volebam volebas volebat volebamus volebatis volebant	<i>levase</i> vellem velles vellet vellemus velletis vellent				
	Fut. impf	<i>quererei</i> volam voles					
	Perfecto	<i>quixen</i> volui voluisti ...	<i>queira</i> voluerim volueris ...		<i>querer</i> voluisse		
	Pluscpf	<i>quixera</i> volueram volueras ...	<i>quixese</i> voluissem voluisses ...				
	Fut. perf.	<i>quererei</i> voluero volueris ...					

- Os verbos *nolo* e *malo* son derivados de *volo*:

nolo < *non volo*

malo < *magis volo*

- *Volo*, *nolo* e *malo* carecen de supino, de voz pasiva, de participios de futuro e xerundio.
- *Volo* e *malo* non teñen imperativo
- Como en todos os verbos irregulares, os seus temas de perfecto (*volui*, *nolui*, *malui*) son regulares

VERBO nolo, nonvis, nolle, nolui non querer (3ª conx., irregular)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>non quero</i> nolo nonvis nonvult nolumus nonvultis nolunt	<i>non queira</i> nolim nolis nolit nolimus nolitis nolint	<i>non</i> <i>queiras</i> noli nolite	<i>non querer</i> nolle		
	Imperfecto	<i>non quería</i> nolebam nolebas volebat nolebamus nolebatis nolebant	<i>levase</i> nollem nolles nollet nollemus nolletis nollent				
	Fut. impf	<i>quererei</i> volam voles ...		<i>non</i> <i>queiras</i> nolito nolito nolitote nolunto			
	Perfecto	<i>non quixen</i> nolui noluisti ...	<i>non queira</i> noluerim nolueris ...		<i>non querer</i> noluisse		
	Pluscpf	<i>non quixera</i> nolueram nolueras ...	<i>non quixese</i> noluissem noluisSES ...				
	Fut. perf.	<i>non quererei</i> noluerō nolueris ...					

VERBO malo, mavis, malle, malui <i>preferir</i> (3ª conx., irregular)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>prefiro</i> malo mavis mavult malumus mavultis malunt	<i>pefira</i> malim malis malit malimus malitis malint		<i>preferir</i> malle		
	Imperfecto	<i>prefería</i> malebam malebas malebat malebamus malebatis malebant	<i>perferise</i> mallem malles mallet mallemus malletis mallent				
	Fut. impf	<i>preferirei</i> malam males					
	Perfecto	<i>preferín</i> malui maluisti ...	<i>prefira</i> maluerim malueris ...		<i>preferir</i> maluisse		
	Pluscpf	<i>preferira</i> malueram malueras ...	<i>perferise</i> maluissem maluisses ...				
	Fut. perf.	<i>prefirirei</i> maluero malueris ...					

VERBO fero, fers, ferre, tuli, latum levar (3ª conx., irregular)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	levo fero fers fert ferimus fertis ferunt	leve feram feras ferat feramus feratis ferant	leva fer ferte	levar ferre	levando Ac. ferendum X. ferendi D. ferendo Ab. ferendo	que leva ferens, -entis
	Imperfecto	levaba ferebam ferebas ferebat ferebamus ferebatis ferebant	levase ferrem ferres ferret ferremus ferretis ferrent				
	Futuro impf.	levarei feram feres feret feremus feretis ferent		leva ferto fertote ferunto	haber de levar laturum, -am, -um esse ou fuisse		que vai levar laturus, -a, -um
	Perfecto	levei tuli tulisti tulit tulimus tulistis tulerunt/-ere	leve tulerim tuleris tulerit tulerimus tuleritis tulerint		levar tulisce		
	Pluscuampf.	levava tuleram tuleras tulerat tuleramus tuleratis tulerant	levase tulissem tulisces tulisset tulissemus tulissetis tulissent				
	Futuro perf.	levarei tulero tuleris tulerit tulerimus tuleritis tulerint					
VOZ PASIVA	Presente	son levada feror ferris/-re fertur ferimur ferimini feruntur	sexa levada ferar feraris/-re feratur feramur feramini ferantur	sé levada ferre ferimini	ser levada/o ferri		
	Imperfecto	era levada ferebar ferebaris/-re ferebatur ferebamur ferebamini ferebantur	fose levada ferrer ferreris/-re ferretur ferremur ferremini ferrentur				
	Futuro impf.	serei levada ferar fereris/-re feretur feremur feremini ferentur		sé levada fertor fertor feruntor	haber de ser levada ferendum, -am, um esse ou fuisse		que vai ser levada ferendus, -a, um
	Perf.	fun levada latus, -a, -um sum	sexa levada latus, -a, -um sim		ter sido levada latus, -am, -um esse ou fuisse		levado/a latus, -a, -um
	Plusc.	fora levada latus, -a, -um eram	fose levada latus, -a, -um essem				SUPINO
Fut. P	serei levada latus, -a, -um ero					Ac. latum D./Ab. latu	

VERBO fio, fis fieri, factus sum <i>facere, converterse</i> (3ª conx., irregular)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>fágome</i> fio fis fit fimus fitis fiunt	<i>fágame</i> fiam fias fiat fiamus fiatis fiant	<i>faite</i> fi fite	<i>facerse</i> fieri		
	Imperfecto	<i>faciame</i> fiebam fiebas fiebat fiebamus fiebatis fiebant	<i>fixéseme</i> fierem fieres fieret fieremus fieretis fierent				
	Fut. impf	<i>fareime</i> fiam fies		<i>faite</i> fitote			
	Perfect	<i>fixenme</i> factus, -a, -um sum	<i>fágame</i> factus, -a, -um sim				
	Pluscpf	<i>fixerame</i> factus, -a, -um eram	<i>fixéseme</i> factus, -a, -um essem				
	Fut. perf.	<i>fareime</i> factus, -a, -um ero					

**fio* úsase como voz pasiva de *facio* (facere). Ten voz única e carece do tema de perfecto, os tempos de perfecto fórmanse co participio de *facio* (*factus, -a, um*) e o verbo *sum*.

VERBO eo, is ire, ivi/ii, -itum <i>ir</i> (3ª conx., irregular)							
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>vou</i> eo is it imus itis eunt	<i>vaia</i> eam eas eat eamus eatis eant	<i>vai</i> i ite	<i>ir</i> ire	<i>indo</i> Ac. eundum X. eundi D. eundo Ab. eundo	<i>que vai</i> iens, euntis
	Imperfecto	<i>ia</i> ibam ibas ibat ibamus ibatis ibant	<i>fose</i> irem ires iret iremus iretis iretis				
	Fut. impf	<i>ierei</i> ibo ibis ibit ibimus ibitis ibunt		<i>vai</i> ito itote eunto			Pasivo <i>que vai ir</i> eundus,-a, -um
	Perfect	<i>fun</i> ivi/ii ivisti/iisti...	<i>vaia</i> iverim/ierim				
	Pluscpf	<i>fora</i> iveram/ieram	<i>fose</i> ivissem/iissem				
	Fut. perf.	<i>irei</i> ivero/iero					SUPINO Ac: itum D-Ab: itu

* *eo* non ten voz pasiva, pero en todos os tempos pode ter unha 3ª pers. sg impersoal, sen suxeito: *itur* (vaise)

VERBO <i>edo, es/edis, esse/edere, edi, esum</i> <i>comer</i> (3ª conx., irregular)						
		Indicativo	Subxuntivo	Imperativo	Infinitivo	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>como</i> <i>edo</i> <i>es/edis</i> <i>est/edit</i> <i>edimus</i> <i>estis/editis</i> <i>edunt</i>	<i>coma</i> <i>edim/edam</i> <i>edis/edas</i> <i>edit/edat</i> <i>edimus/edamus</i> <i>editis/edatis</i> <i>edint/edant</i>	<i>come</i> <i>es</i> <i>este</i>	<i>comer</i> <i>esse/edere</i>	
	Imperfecto	<i>comía</i> <i>edebam</i> <i>edebas</i> <i>edebat</i> <i>edebamus</i> <i>edebatis</i> <i>edebant</i>	<i>comese</i> <i>essem/ederem</i> <i>esses/ederes</i> <i>esset/ederet</i> <i>essemus/ederemus</i> <i>essetis/ederetis</i> <i>essent/ederent</i>			
	Fut. impf.	<i>comerei</i> <i>edam</i> <i>edes</i> <i>edet</i> <i>edemus</i> <i>edetis</i> <i>edent</i>		<i>come</i> <i>esto/edito</i> <i>esto/edito</i> <i>estote/editote</i> <i>edunto</i>		
	Perfecto	<i>comín</i> <i>edi</i> <i>edisti...</i>	<i>coma</i> <i>ederim/</i>			
	Plusqpf.	<i>comera</i> <i>iveram/ieram</i>	<i>comese</i> <i>edissem</i>			
	Fut. perf.	<i>comerei</i> <i>edero</i>				

* O verbo *edo* é regular, pero nalgúns tempo presenta formas alternativas que, a causa de cambios fonéticos, poderían confundirse coas de *SUM* (as formas de *edo* son con *ē*: *ēs, ēst, ēssent...*).

VERBOS DEFECTIVOS

Son aqueles aos que lle faltan algún tema ou formas. Ademais de algúns dos irregulares anteriores, os máis frecuentes son:

aiō (*dicir*). Só ten algunhas formas en pres. ind: *aiō, ais, ait, aiunt*, pres. subx.: *aias, aiat, aiant*; impf. de ind: *aiebam, aiebas...* en perf de ind. *ait*

inquam (*dicir*). Só se usa en forma de inciso, entre comas nun estilo directo. Pres. ind: *inquam, inquis, inquit, inquam, inquit, inquit*. Impf. ind: *inquiebat*; fut. impf. *inquies, inquiet*, perf. ind. *inquam/inquii, inquiste, inquit*.

- Verbos que só teñen perfecto, normalmente con valor de presente.

coepti, coeptum (*empezar*)

memini (*recordar*) tampouco ten supino. Futuro de imperativo: *memento, mementote*.

odi (*odiar*): Tampouco ten supino

VERBOS DEPONENTES

Son aqueles que só teñen formas pasivas, pero sempre significado activo, como por exemplo

loquor, -eris, loqui, locutus sum: falar

mori, -eris, mori, mortuus sum: morrer

sequor, -eris, sequi, secutus sum: seguir...

(Dado que só teñen formas pasivas, non teñen tema de perfecto)

VOZ PASIVA

O complemento axente pode estar omitido. Cando está presente, exprésase:

- Cando é persoa: Ab/a + ablativo Ex: Milites **ab hostibus** victi sunt: *Os soldados foron vencidos polos inimigos*

- Cando é cousa: ablativo: Milites **audaciā** hostium victi sunt: *os soldados foron vencidos polo valor dos inimigos.*

CONJUGACIÓN PERIFRÁSTICA

Voz activa: Fórmase: participio de futuro activo + tempo correspondente de sum:

Ex. presente de indicativo: amaturus, -a, -um sum; amaturus, -a, -um es...

Valores da voz activa:

- Necesidade ou obriga: ter que, haber de...

Ex: Immortalis est, vivit **victuraque est**: *(Ela) é inmortal, vive e ha de vivir.*

- Futuro próximo: ir a...

Ex: Bellum **scripturus sum**: *Vou escribir a guerra...*

Voz pasiva: Fórmase: participio de futuro pasivo + tempo correspondente de sum.

Ex. presente de ind.: amandus, -a, -um sum; amandus, -a, -um es....

Leva complemento axente que vai en dativo. Á hora de traducir pódese cambiar a oración á voz activa.

Valores da voz pasiva:

- Obriga: deber + infinitivo

Ex: Nobis **colenda est** virtus: (lit.) *A virtude debe ser cultivada por nós / Nós debemos cultivar a virtude.*

Delenda est Carthago: *Cartago debe ser destruída*

- Posibilidade en oracións interrog. condicionais e negativas: poder + infinitivo.

Ex: Quid nobis **faciendum est**?: (lit.) *Que pode ser feito por nós ?/ Que podemos facer nós ?*

FORMAS NOMINAIS DO VERBO

Son formas non persoais (non teñen persoa) do verbo, que se denominan “nominais” porque desempeñan funcións do *nomen* (substantivo e adxectivo). Como formas verbais que son, poden levar os complementos dun verbo: C.D., CI, CCircuns., réxime ou suplemento, C. Axente e suxeito.

INFINITIVO

O infinitivo é un substantivo verbal, polo que funciona ao mesmo tempo como:

- a) **Nome:** na frase fai as funcións de complemento directo de verbos transitivos, suxeito de verbos e expresións impersoais, e atributo (funcións de or. substantiva ou completiva).
- b) **Verbo:** pode levar os complementos dun verbo: c. directo, c. indirecto, c.c., réxime especial, c. axente, atributo e suxeito.. O infinitivo cos complementos que dependen del constitúe a oración de infinitivo.

Cando o infinitivo leva suxeito diferente do verbo principal (or. non concertadas), sole ir en acusativo. Se o infinitivo é *esse* ou *fuisse* (infinitivos de SUM) o atributo tamén vai en acusativo. A hora de traducilo é necesario introducir a nosa conx. **que** e traducir o infinitivo por un verbo persoal.

Principais funcións e oracións do infinitivo

1. Complemento directo de verbos transitivos: con frecuencia aparece como C.D. de verbos que signifiquen *poder* (possum), *dicir* (dico, quæso), *querer* (cupio, volo, nolo, malo), *mandar* (iubeo), *saber* (scio), *soler* (soleo)...

Ex.: dux milites transire fluvium iubebat: O xeneral ordenaba que os soldados cruzasen o río

ac. sux. inf. ac. CD
 Or. subs/compl. CD

2. Suxeito de verbos e expresións impersoais:

- suxeito de verbos impersoais como licet (*é lícito*); decet, oportet (*convén*); prodest (*é útil*); placet (*parece ben*)...

Ex: milites transire fluvium oportebat: Conviña que os soldados cruzasen o río

ac. sux. inf. ac. CD
 Or. subs/compl. SUX

- suxeito de expresións impersoais formadas por est + atributo (subs., adxectivo ou adverbio): opus est (*é necesario*), mos est (*é costume*), turpe est (*é vergoñento*), utile est (*é útil*), *necesse est* (*é necesario*)...

Ex: milites transire fluvium necesse erat: Era necesario que os soldados cruzasen o río.

ac. sux. inf. ac. CD
 Or. subs/compl. SUX

3. Construcción persoal de infinitivo: oración de infinitivo que depende dun verbo principal en voz pasiva (videtur, dicitur...) que leva un suxeito en nominativo que realmente é o do infinitivo.

Ex: Homerus caecus fuisse dicitur = Dicitur Homerum caecum fuisse: Dise que Homero era cego

Or. subs/compl. Sux.

Ex: tu esse tristis videris= videtur te esse tristem: Parece que ti estás triste

Or. subs/compl. Sux.

XERUNDIO

O xerundio é un sustantivo verbal que equivale a un infinitivo declinado e engade os casos que lle faltan ao infinitivo (que sería o caso nominativo) para facer as funcións de C. Nome, C.I., C. Circuns.

Se o verbo é transitivo, pode levar complemento directo, que vai en acusativo, aínda que nestes casos é frecuente usar o xerundivo:

Ex: Ego cupida videndi urbem sum: *Eu estou desexosa de ver a cidade*
xerund. CN CD

Casos e funcións:

- En acusativo con preposición: C. Circuns. de finalidade:

Ex: paratus ad dicendum: *Preparado para falar*

- En xenitivo: Complemento do nome.

Ex. Ars amandi: *A arte de amar*

- En xenitivo seguido das preposicións *causa* e *gratia*: Complemento de finalidade

Ex: Sabinus ad Caesarem **auxilium ferendi causa** proficiscitur *Sabino vai onde César para levarlle axuda*

CD. Xer. Xer. xenit. Prep.

- En dativo: réxime ou suplemento de adxectivos

Ex: locus **urbem condendo**: *lugar para fundar a cidade*

CD. Xer. Xer. dat.

*As veces co dativo debe usarse o xerundivo (*vid. infra*):

Ex: impar **ferendo oneri**: *incapaz soportar a carga*

Xer. dat dat. $\approx$ CD

- En ablativo: C. circunstancial

Ex: Mens hominis **discendo** alitur: *a mente do home aliméntase aprendendo*

Xer. abl

Con preposición a miúdo úsase o xerundivo (*vid. infra*):

Ex: **in scribendis epistulis** iuvabit: *axudará a escribir cartas*

Xer. abl. abl $\approx$ CD

XERUNDIVO

O xerundivo é un adxectivo verbal que vai concertando cun sustantivo en xénero, número e caso, que é o seu complemento directo. Ten as mesmas formas do xerundio, pero cos tres xénero e singular e plural (coincide tamén co participio de futuro pasivo, pero carece de nominativo).

Casos e funcións do xerundivo

- Acusativo: coas preposicións *ad*, *ob* e *in* ten valor final

Ex: **Ad delendam patriam coniuiravit**: *Conxurou para destruír a patria.*

Xerdivo

CD

- Xenitivo: Complemento de nomes e adxectivos que rixen xenitivo:

Ex: Cupidus **videndae urbis** erat: *Estaba desexoso de ver a cidade.*

Xerdivo CD

- Xenitivo seguido das preposicións *causa* e *gratia* con valor final:

Ex: Vestis **frigoris depellendi causa** reperta est: *A vestimenta foi inventada para quitar o frío.*

CD Xerdivo

- Dativo: dependendo de sustantivos e adxectivos que rixen dativo con valor final

Ex: Haec medicina apta est **mitigandis doloribus**: *Esta medicina é apropiada para mitigar as dores.*

Xerdivo

CD

Ablativo: C. Circunstancial, con ou sen preposición

Ex: **In oppugnanda Massilia** grave vulnus accepit: *Recibiu unha ferida grave no ataque a Marsella*

Xerdivo

CD

Ex: Eloquentia augetur **legendis oratoribus et poetis**: *A elocuencia acrecéntase lendo os oradores e poetas*

Xerdivo

CD

PARTICIPIO

O participio é un adxectivo verbal, polo que funciona ao mesmo tempo como:

- a) **Adxectivo:** concerta na frase, ó igual que os adxectivos, cun substantivo en xénero, número e caso. O participio fai a función de modificador do substantivo co que concerta.
- b) **Verbo:** pode levar os complementos dun verbo: complemento directo, indirecto, circunstancial, axente, predicativo... etc. O substantivo co cal concerta é o seu suxeito.

Tipos de construcións de participios

1. Participio concertado: concerta en xénero, número e caso cun substantivo que desempeña unha función dentro da frase. Actúa como modificador do substantivo e pode ter distintos valores e traducións:

- Como adxectivo: **arbor florens** *árbore florida* (lit: *árbore que está florecente*)
- Como substantivo: ab **urbe condita** *dende a fundación da cidade* (lit: *dende a cidade fundada*)
- Como or. de relativo: **Homo** omnia **sciens** felicissimus non est *o home que o sabe todo non é o máis feliz* (lit: *sabéndoo todo*)
- Como or. subordinada: **Pullus** escam **quarens** margaritam repperit *Un polo, cando buscaba comida, atopou unha perla* (lit: *buscando comida*)
- Como or. subordinada final, especialmente con participios de futuro activos:

Galli ad Clusium venerunt castra **oppugnaturi** *Os galos chegaron a Clusio para atacar o campamento*

n. sg.-Sux

p. concer. nom. pl. fut.

2. Participio absoluto ou ablativo absoluto: É un participio en ablativo que acompaña a un substantivo no mesmo caso que non fai unha función na or. principal, constituíndo ambos unha oración á parte con valor de or. subordinada circunstancial. Pódese traducir por construción de xerundio ou participio ou or. subordinada circunstancial, polo xeral temporal.

Ex.: **domino absente** servi felices erant: *estando o amo ausente, os escravos eran felices/*
ao estar o amo ausente.../cando o amo estaba ausente...

Ex: **Finito bello**, milites domum non redierunt: *Rematada a guerra, os soldados non volveron a casa*
Unha vez rematda a guerra...
Cando rematou a guerra

- **Construcións “Cicerone consule” ou ablativo absoluto con sum:** como **SUM** non ten participio, a construción está formada por un sustantivo (ou pronome) en ablativo que funciona como o suxeito e outro substantivo (ou adxectivo), tamén en ablativo, que funciona como atributo.

Ex: **Cicerone consule:** *sendo cónsul Cicerón/ cando Cicerón era cónsul...*

Ex. **Me puero**, avus meus mortuus est: *Sendo neno, morreu meu avó/ cando era neno*

Tradución xenérica de participios:

- **Participio activo:** xerundio (“amando”)/ or. relativo co verbo no tempo correspondente
- **Participio pasivo:** participio (“amado”)/ or. relativo co verbo no tempo correspondente

SUPINO

É un substantivo verbal, pero fosilizado e con declinación incompleta: só ten ac., dt- ab. sg. neut. (pola 4ª declinación). Só admite complementos en acusativo.

Casos e funcións do supino

- Acusativo: depende de verbos de movemento e ten valor final: para + infinitivo.

Ex: Legati venerunt auxilium **postulatum**: *Os embaixadores viñeron para pedir auxilio.*

CD. sup.

supino

- Dativo-Ablativo: xeralmente depende de adxectivos que rixen dativo: de + infinitivo.

Ex: Facilis **dictu**: *fácil de decir.*

ORACIÓNS SUBORDINADAS: USOS DE UT CUM, NE, QUOD

VALORES DE UT (OU UTI)

- **Adverbio:** valor comparativo *como*. Ex: in libero populo, ut Athenis: *nun pobo libre, como Atenas*

- **Conxunción:**

1. Co verbo en indicativo: Introduce oracións subordinadas dos seguintes tipos:

- Temporais: *cando*. Ex: **ut venit dux**, hostem vicit: *cando chegou o xeneral, venceu ó inimigo*
- Comparativas: Na or. principal leva partículas que van en correlación con ut: ut...ita, ut...sic: *como...así*. Ex: **ut optasti, ita** est: *como desexaches, así é*.
- Interrogativas ou exclamativas: *como*. Ex: Ut vales? como estás?; ut totus iacet! *como está totalmente afundido!*

2. Co verbo en subxuntivo: Introduce oracións subordinadas dos seguintes tipos:

- C. Directo de verbos transitivos: *que*. Ex: Omnes optamus **ut diu vivatis**: *todos desexamos que vivades moito tempo*
- Sucesso de verbos e expresións impersoais: *que* Ex: Interest **ut res publica salva sit**: *interesa que a República esté a salvo*
- Finais: *para que*. Ex: nuntium misit **ut nuntiaret victoriam**: *enviou un mensaxeiro para que anunciase a victoria*
- Consecutivas: Na or. principal van en correlación con ut adverbios indef. de cantidade, demostrativos...: is, hic, tantus, talis, ita, sic, tam, adeo...ut: *tanto...que, tal...que, ata tal punto...que*.
Ex: Sol aestate **adeo** ardet, **ut herbae sitiunt**: *o sol quenta tanto no verán, que as prantas secan*.
- Concesivas: Na or. principal vai en correlación con **ut** o adverbio **tamen**: *aínda...sen embargo*
Ex: **ut desint vires, tamen** est laudanda voluntas: *aínda que falten as forzas, sen embargo a virtude debe ser loada*
- Modais: *de modo que*
Ex: mons altissimus impendebat, ut perpauci prohibere possent: *elevábase un monte moi alto, de modo que moi poucos podían impedir o paso*

VALORES DE CUM

- **Preposición:** con ablativo indica compañía ou modo. Ex: cum patre venit: *veu co pai*

- **Conxunción:**

1. Co verbo en indicativo: Introduce oracións subordinadas temporais: *cando*

Ex: **cum Caesar venit in Galliam**, duo factiones erant: *cando César chegou á Galia había dous bandos*.

2. Co verbo en subxuntivo: introduce os seguintes tipos de or. subordinadas nas que o verbo pasa a traducirse en indicativo, se é necesario:

- Causais: *como, posto que* Ex: **Cum vita brevis sit**, nolite tempus perdere: *Posto que a vida é breve, non perdades o tempo*
- "cum histórico", son temporais e causais ao mesmo tempo, solen levar o verbo en imperf.ou plusquamp. de sub.: *como, cando* ou xerundio composto.
Ex: **Cum Romani urbis muros ariete oppugnassent**, hostes urbem deseruerunt: *como os romanos atacaran os muros da cidade cun ariete, os inimigos deixaron valeira a cidade/ tendo atacado os romanos os muros da cidade cun ariete...*

- Concesivas: *aínda*. Ex: **Cum omnes fremant**, dicam veritatem: *aínda que todos protesten, direi a verdade*.

VALORES DE NE

Ne é unha conxunción que sempre introduce oracións con verbos en subxuntivo dos seguintes tipos:

- Completivas de obxecto directo: con verbos de temor, tradúcese *que*.
Ex: Timeo **ne veniat pater**: *temo que veña o pai*.
- Finais: *para que non*
Ex: Dux angustias quaerebat, **ne multitudine hostium circumiretur**: *O xeneral buscaba camiños estreitos, para que non fose rodeado por un gran número de inimigos*.

VALORES DE QUOD

- **Pronome relativo**: Ex. templum, **quod** vides, altum est, *o templo que ves, é alto*
- **Pronome interrogativo** indefinido: Ex. quod templum ruit? *que templo se derrubou?*
- Conxunción: introduce oracións
 - Completivas ou subord. substantivas de suxeito ou CD, con verbo indicativo: *o que, o feito de que*. Ex.: adde huc **quod e carcere effugit**, *engade a esto o feito de que escapou do cárcere*
 - Causais: con verbo en indicativo ou subxuntivo: *porque*. Ex: tibi gratias ago, **quod me vivere coegisti** *douche as gracias porque me obrigaches a seguir vivo*

CADROS BÁSICOS DE DESINENCIAS

1ª DECLINACIÓN			2ª DECLINACIÓN				
	SG	PL		SINGULAR		PLURAL	
	(m-f)	(m-f)		Mas / Fem	Neutro	Mas/Fem	Neutro
N	-a	-ae	N	-us/-er(-ir)	-um	-i	-a
V	-a	-ae	V	-e/-er (-ir)	-um	-i	-a
Ac	-am	-as	Ac	-um		-os	-a
X	-ae	-arum	X	-i		-orum	
D	-ae	-is	D	-o		-is	
Ab	-a	-is	Ab	-o		-is	

3ª DECLINACIÓN				
	SINGULAR		PLURAL	
	Masc / Fem	Neutro	Masc / Fem	Neutro
N	-s / -	-	-es	-a,-ia
V	-s / -	-	-es	-a, -ia
Ac	-em(-im)	-	-es (-is)	-a, -ia
X	-is		-um,-ium	
D	-i		-ibus	
Ab	-e /-i		-ibus	

4ª DECLINACIÓN					5ª DECLINACIÓN		
	SINGULAR		PLURAL			SG (m-f)	PL (m-f)
	MASC. / F.	NEUTRO	MASC. / F.	NEUTRO			
N	-us	-u	-us	-ua	N	-es	-es
V	-us	-u	-us	-ua	V	-es	-es
Ac	-um	-u	-us	-ua	Ac	-em	-es
X	-us		-uum		X	-ei	-erum
D	-ui		-ibus		D	-ei	-ebus
Ab	-u		-ibus		Ab	-e	-ebus

Caso	Funcións básicas	Exemplo
Nominativo	suxeito, atributo e predicativo (do suxeito)	Iulius Romanus est
Vocativo	invocación (chamar a alguén)	Iulie!
Acusativo	C. directo, prep + ac.= c. circunstancial	Iulium video
Xenitivo	C. do nome, c. adxectivo ... ("de")	Marcus filius Iulii est
Dativo	C. Indirecto	Marcus gratias Iulio dat
Ablativo	C. Circunst., prep + ab. = c. circunstancial	Marcus cum Iulio venit

DESINENCIAS DOS VERBOS REGULARES								
		Indicativo	Subxuntivo		Imperativo	Infinitivo	Xerundio	Participio
VOZ ACTIVA	Presente	<i>Tema presente</i> -o -s -t -mus -tis -nt/-unt	<i>Tema presente</i> 1ª -em -es -et -emus -etis -ent	<i>Tema presente</i> 2ª-3ª-4ª -am -as -at -amus -atis -ant	<i>Tema presente</i> - -te	<i>Tema presente</i> -re	<i>Tema presente</i> Ac. -ndum X. -ndi D. -ndo Ab. -ndo	<i>Tema presente</i> -ns, -ntis
	Imperfecto	<i>Tema presente</i> -bam -bas -bat -bamus -batis -bant	<i>Tema presente</i>	-rem -res -ret -remus -retis -rent				
	Futuro impf	<i>Tema presente</i> 1ª-2ª -bo -bis -bit -bimus -bitis -bunt	<i>Tema presente</i> 3ª-4ª -am -es -et -emus -etis -ent		<i>Tema presente</i> -to -to -tote -nto	<i>Tema supino</i> -urum, -uram, -urum esse ou fuisse		<i>Tema supino</i> -urus, -a, -um
	Perfecto	<i>Tema</i> -i -isti -it -imus -istis -erunt/-ere	<i>Tema perfecto</i>	-erim -eris -erit -erimus -eritis -erint		<i>Tema perfecto</i> -visse		
	Pluscuampf.	<i>Tema perfecto</i> -eram -eras -erat -eramus -eratis -erant	<i>Tema perfecto</i>	-issem -isses -isset -issemus -issetis -issent				
	Futuro perf.	<i>Tema perfecto</i> -ero -eris -erit -erimus -eritis -erint						
VOZ PASIVA	Presente	<i>Tema presente</i> -or -ris/-re -tur -mur -mini -ntur	<i>Tema presente</i> 1ª -er -eris/-re -etur -emur -emini -entur	<i>Tema presente</i> 2ª-3ª-4ª -ar -aris/-re -atur -amur -amini -antur	<i>Tema presente</i> -re -mini	<i>Tema presente</i> -ri (1ª, 2ª, 4ª) -i (3ª)		
	Imperfecto	<i>Tema presente</i> -bar -baris/-re -batur -bamur -bamini -bantur	<i>Tema presente</i>	-rer -reris/-re -retur -remur -remini -entur				
	Futuro impf	<i>Tema</i> 1ª-2ª -bor -biris/-re -bitur -bimur -bimini -buntur	<i>Tema</i> 3ª-4ª -ar -eris/-ere -etur -emur -emini -entur		<i>Tema presente</i> -tor -tor -ntor	<i>Tema presente</i> -ndum, -am, um esse ou fuisse		<i>Tema presente</i> -ndus, -a, um
	Perf.	Partic. perf en -us, -a, -um sum	Partic. perf en -us, -a, -um sim			Partic. perf en -um, -am, -um esse ou fuisse		<i>Tema supino</i> -us, -a, -um
	Pluscpf	Partic. perf en -us, -a, -um eram	Partic. perf en -us, -a, -um essem					SUPINO
								<i>Tema supino</i>
	Fut. P	Partic. perf en -us, -a, -um ero						Ac. -um D./Ab. -u

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

APUNTAMENTOS

ROMA
OLIM
MILO
AMOR

EX RE SIG NA TVR
IA CO BVS LIBERIS VOCAT
IPSVQ SCRIBEN TI
SIT GLORIA SITQ LE OEN TI

Incipit epla beati calixti pape

CALIXTUS epl servus servorum dei. sanctissimo conventui cluniacensis basilice sedis aplice sue electionis hereditibus sumo sumis a iustino patriarche hierosolimitano. & didaco copostellanensi archiepo. eunctisqz oratoribus salutem & apostolicam benedictionem in xpo. Quoniam incunctis totius climatis excellentiores vobis herede dignitate & honore reperi nequeunt hunc beati iacobi codicem. paternitati vestre

missi. quatinus siquid corrigendum in eo inuenire poteritis. me totius vestra amore apostoli diligenter emendet. Verumtamen innumeris. per hoc codicem passus sum angustias. Dum vero etiam scolaris. ab infanciam apostoli diligens. quatuordecim annorum spacio. pambulans terras & prouincias barbaras. que de eo scripta inuehebam paucis etiam uilibus & ipsis scedulis diligenter scribebam. ut in uno uolumine ea comprehendere potuissem. quatinus sancti iacobi amatores apostoli simul inuenerent. que necessaria sunt festis diebus legenda. O mira fortuna. Inter predones cecidi. & rapta omnibus spoliis meis codex tantum in remansit. Ergastulis tenuis fui. & perditio toto censu meo. in tantum in codex remansit. In pe-lagis multarum aquarum crebro cecidi. primum morti. & euasit codex minime infectus. me preunte. Domus qua etiam crematur. & consumptis rebus meis. euasit codex mecum inustus. Qua propter

Bibliografía

- Gramática Latina, Santiago Segura Munguía, Universidad de Deusto, 2012
- Latín de onte a hoxe, Xesús Ferro e outros, Ed. Xerais
- Apuntamentos prof. Álvaro J. Pérez Vilariño
- Apuntamentos prof. Eva Vilariño Mato
- Apuntamentos prof. Susana Losada Soto